

ویل الرعايا - پس از اظهار تشکر از پیشکاه اقدس هابونی مرض میکنم که عقیده بنده این است و کلائی که مشرف شده اند پس از رفع شبهه از قلب مبارک هابونی باید استعفا کرده باشند شخصی که این طور القاء شبهه بنمایند بعد ما آنها را در پیشکاه مقدس هابونی راه ندهند زیرا که آنها همیشه میتوانند القاء شبهات بنمایند در صورتیکه ما هم آنها را بنماییم که رفع شبهه را بنمایم و سؤال میکنم که آیا این استعفا شده است یا خیر.

حاج معین التجار - اینکه اعلیحضرت چند دفعه فرمودند که من از این مسئله صرف نظری نمایم گویا بطور اعتراض بود زیرا که فرمودند از مامورین نظیبه تاکنون چندین مرتبه اینطور اقدامات شده و ملت همچنان نگردها مآدر این موقع همچنان بنمایند و اگر صلاح میدانند بنهم از مرتکبین صرف نظر بنمایم که این لکه تاریخی برای ملت ایران باقی بماند که نسبت بشاهان سوء قصد کردند از آن ها حمایت نمودند این بود که ما عرض کردیم هر گاه اعلیحضرت هابونی هم از مرتکبین این سوء قصد صرف نظر فرمایند ملت صرف نظر نخواهد کرد و مقصود ملت این است که بطور قانون این اشخاص گرفتار و مجازات شوند نه بطور بی ترتیبی وقتی خیلی اصرار شد فرمودند باشد من خیالات خود را میکنم و صبح بشما اطلاع میدهم حتی اینکه در سه مرتبه هم حرکت کردند که تشریف ببرند باز ما جلوشان را گرفته و استعفا کردیم تا اینکه حاضر شدند باینکه آن اشخاص هم استعفا شوند

حسعلی خان - این مجلس که نماینده ملت است تشکر میکند از مساعدت و همراهی های اعلیحضرت که این ملت را برای داخل شدن در راه ترقی و تمدن و مشروطیت و اداری فرمودند و اما این که فرموده اند اگر میخواهید صرف نظر می کنیم از مرتکبین این امر بنده عرض می کنم همین طور که این ملت حاضر شده اند برای این که مخالفت قانون نشود و بیهمه عالم ثابت کرده اند که قابل مشروطیت هستند همین طور هم باید حاضر شوند برای حفظ مقام مقدس اعلیحضرت و باید جد و جهد کنند که مرتکبین این سوء قصد گرفتار و مجازات شوند و باید همه روزه بمجلس و بوزرا فشار بیاورند و گرفتاری مرتکبین را بخواهند اما این که گفتند مامورین در وزارت جنگ استعطاق شوند عرض میکنم که خود این مسئله موافقت با قانون ندارد اگر چه نوشته شده که در وزارت جنگ محکمه برای اشخاص نظامی تشکیل میشود و اگر چه حاجب الدوله یا رئیس نظیبه هم دارای درجه نظامی هستند لکن افتخاری بوده و نیز حاکم شهرند و وزیر و وزارت داخله هستند پس باید بهدلیله حاضر شده و استعطاق شوند که ممکن رسمی احقاق حقوق تمام ملت است.

آقا شیخ محمدعلی - بنده تشکر میکنم از ذات اقدس اعلیحضرت که تا امروز همراهی از قانون اساسی مملکت فرموده اند ولی تاسف بخورم از این که بعضی مقدسین دور چنین سلطان ملت پرست وطن دوست قانون خواهی را گرفته اند و همه روز القاء شبهه مینمایند یکدفعه عرض کرده ام حالا هم میگویم که خوبست یک هیئتی از وکلا بطور تبادل بین ملت و اعلیحضرت واسطه باشند که اشخاصی که از راه سواد دخل میبرند و القاء شبهه

مینمایند دیگر نتوانند القاء شبهه نمایند و ما در باب همین کردن محل استعطاق قول آقای حسعلی خان صحیح است ولی این هیئت که از طرف مجلس منتخب شده اند البته تمام قانون اساسی در نظرشان بوده و همان وزارت جنگ را که همین فرموده اند تصویب مینمایم.

آقا شیخ حسین - بنده متشکرم از این هیئت از اینکه مطلبی را که مقصود مجلس و ملت بوده بحضور ما بونی عرض و اظهار داشته اند و این مسئله هم که گفتند این اشخاص در وزارت جنگ استعطاق شوند بنده بعضه خود تصویب مینمایم و صحیح است اما آن مطلبی را که اعلیحضرت فرمودند اگر ملت میخواهند من از این مسئله بکلی صرف نظر میکنم بنده میخواهم مرض کذب که نباید از این مسئله صرف نظر کرد و مرتکبین این سوء عمل کسانی هستند که میخواهند بین اعلیحضرت و ملت مابینت باشد و مجلس حقیق این است که هر روزه وزیر داخله را بخواند و فشار بیاورد تا اینکه مرتکبین را دستگیر نمایند و هیچوقت نباید از این اشخاص صرف نظر شود.

امان الله میرزا - اینکه گفته شد نباید در وزارت جنگ استعطاق شوند عرض میکنم در غیر مورد جنمه و جنایت اجزاء نظامی باید در وزارت جنگ استعطاق شوند

مذاکرات روز شنبه

۱۴ شهر ربیع الاول ۱۳۲۶

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز ۳ شنبه ۱۴ آقامیرزا

مرضی قلی خان قرائت کردند
اسامی و کلائی که در روز ۳ شنبه غایب بودند قرائت شد

حاجی محمد ابراهیم - فایده این چه چیز است.

رئیس - اگر بعدا بوقت حاضر نشدند در روزنامه درج و اعلان خواهد شد.

حاج سید عبدالحسین شهبهانی - جناب آقا

شیخ محمد کاظم از علما و فضلا هستند و وکیل تربت میباشد این است که حالانش یف آوردند و اعتبارنامه ایشان هم در کمیسیون ممانعت شده در کمال صحت و اعتبار است

رئیس - انشاء الله مبارک است و امیدوار هستم که بغوی از همدۀ مأموریت خود بر آیند و این رقعۀ ایست که از وزارت داخله رسیده است قرائت شود.

(قرائت شد قریب باین مضمون)

مجلس شورای ملی شیدالله اکرانه چند وقت است بودجه وزارت داخله و نظامنامه آن بمجلس فرستاده شده تاکنون تنقیح و تصویب نشده و معمل توجه نگشده لهذا متذکر میشود که از زمان مشروطیت کابینه وزارت داخله مشغول همه نوع خدمت بوده اند و مدتی است که حقوق نگرفته اند با این مسؤلیتی که دارند صحیح نیست که بیش از این بتأخیر بیفتند

رئیس - این بودجه نیست و قانون بودجه است حالا خوانده میشود فقط برای اینکه اذهان آقایان وکلا مستعضر شده اگر تصویب نمودند رجوع بکمیسیون بشود.

(در این موقع شروع بقرائت نظامنامه بودجه وزارت داخله گردید)

رئیس - این نظامنامه بودجه داخلی وزارت داخله است باید رجوع بکمیسیون بشود حالا خوبست بکمیسیون مالی رجوع بشود یا آن که کمیسیون فوق العاده تشکیل بشود.

آقا سید حسن تقی زاده - همان طور که قوانین و نظامنامه وزارتخانهها میرسد و گفته شد که از موارد مختلفه میرسد و مناسبت ندارد باید یک کمیته قانونی تشکیل شده و قوانین را بنویسند که با هم تناسب داشته باشند همین طور است بودجه های وزارتخانهها چند روز است که بودجه وزارت خارجه رسیده در کمیسیون وزارت خارجه و بودجه علوم هم همین طور و هیچکدام هم با یکدیگر تناسب ندارند بعضی زیاد است و بعضی خیلی کم است پس باید یک کمیسیونیکه تمام آنها را بطور تناسب بنویسند تشکیل شود و میخواستیم بگویم که ما در این مواقع چرا باید این بودجه ها را بزودی قبول کنیم همان طور که قوانین را ترجمه کرده و ماخذ قرار میدهند همین طور بودجهها را هم باید از روی بودجههای ممالک متدینه ملاحظه کرده و ماخذ قرار داده و بطور سهل و مقصداری کمی شود مقرر دارند نه این قسم که بطور افراط و تفریط باشد.

احسن الدوله - هر چه می بینیم از مغارج است که مینویسند و ایند از داخل اسمی نبرده چیزی نمینویسند که چه باید کرد و از چه ماخذی دخل را بدست آورد.

رئیس - حالا این نظامنامه را باید بکمیسیون رجوع کرد یا نه آن کمیته که جناب تقی زاده میگویند برای نوشتن قوانین صحیح است و تشکیل خواهد شد ولی حالا در این نظامنامه چه رای میدهند.

وکیل التجار - آن کمیسیون مالیه دائمی که در مجلس تشکیل شده خیلی کار دارد و هنوز بودجه هذۀ السنه مملکت نگذشته است باهتقاد بنده این بودجه وزارت داخله بهمان کمیسیون فوق العاده که آقای تقی زاده گفتند رجوع بشود و آنها اهل علم هستند و همان طور هم که تقریر کردند یک ماخذی برای آن قرار بدهند بجهت حکم و وزراء و نواب آنها در جات همین نمایند کمیسیون مالیه بواسطه کثرت مشغله نمیتواند رسیدگی نماید و بودجه خود مملکت مانده.

مؤتمن الممالک - بهمانطور که عرض شد بهر کمیسویی رجوع میشود بشود ولی تعیین حقوق نمیشود کرد مگر اشخاصی را همین نمایند زیرا که اکثر از مستخدمین دولت هستند که فعلا حقوق دارند بایدهمین بشود.

آقا شیخ محمدعلی - در این که باید این نظامنامه رجوع بکمیسیون شود حرفی نیست اما آن کمیسیون فوق العاده که آن روز منتخب شده مخصوص همان کار است نظامنامه این بودجه و سایر بودجهها باید یک کمیسویی باشد که همه از روی تناسب باشد که اگر هر یک یک کمیسویی رجوع بشود تناسب باهم نخواهد داشت.

بهر العلوم - این که میگویند اشخاصی برای ملاحظه این نظامنامه معین بشوند صحیح است و این که گفته شد بدون تعیین اشخاص نمیشود عرض میکنم که ما مستحاج تعیین اشخاص نیستیم ولی باید اجزاء وزارتخانهها مواجب معینی داشته باشند غیر از

موجب خود نباید حقوقی باسم دیگر دریافت کنند و باید حقوقشان در عرض موجب محسوب شود .

آقا حاج امام جمعه - شما اشخاص را که انتخاب کردید برای این بود که قوانین بصورت قانونی نوشته شده بمجلس بیاورند ولی برای این بودجه باید بعضی اشخاص عالم مربوط انتخاب شوند برای اینکه نظریات خود را آورده و بمجلس بفرستند چون بودجه های دیگر هم بمجلس می آید بودجه وزارت داخله هم خیلی اهمیت دارد و باید کمیسیونی معین شود که این بودجه را تنقیح نموده بمجلس بیاورند .

آقا سید حسین - موضوعه الجنب رئیس این بود که این قانون رجوع بکمیسیون ماله شویبا کمیسیون جدیدی انتخاب شده و بنا بر رجوع شود و خوب است در این مسئله رای گرفته شود که دیگر آنقدر صحبت نشده و از موضوع خارج نشوند .

دکتر ولی الله خان - چون منتهای مجلس همیشه باید از روی قانون باشد لهذا عرض میکنم که باید شعبه از کمیسیون ماله منشعب شود که بودجه وزارت خا نهها با آنها رجوع شود زیرا که کمیسیون ماله غیر میده از دخل مملکت و این کمیسیون خبر میده از خرج مملکت پس نباید بودجه وزارت خانهها بجائی رجوع شود که از دخل مملکت خبر ندارد چون در سایر ممالک دو قسم بودجه مملکت را تصفیه مینمایند یکی اینکه اول دخل را ملاحظه کرد و بعد خرج را از روی آن معین مینمایند بعضی جاه اول خرج را معین مینمایند و مقابل آن از هر جا هست دخل را فراهم میآورند و چون ماناژه در همه ترقی مستقیم بعینه بنده ما باید خرج را از روی دخل معین نمائیم لهذا نباید بودجه های وزارت خانهها بکمیسیون دیگر رجوع شود که از دخل مملکت خبر نداشته باشد بلکه باید بطوریکه عرض کردم شعبه از کمیسیون ماله منشعب شود و تمام بودجهها با آنها رجوع شود زیرا که کمیسیون ماله از دخل مملکت اطلاع دارد این کمیسیون هم باید خرج مملکت را معین نماید

آقا سید حسن تقی زاده - این مسئله را موضوع بحث قراردادان بنظر بنده گویا صحیح نباشد اینک گفته شد موضوع این است که رجوع بکمیسیون ماله شود یا بکمیسیون تنقیح اوراق بنده عرض میکنم که کمیسیون تنقیح اوراق نمیتواند این کار رسیدگی کند بلکه او برای همان لایحه قانونی که در اول باور رجوع شده بود تشکیل شد اگر لایحه قانونی دیگر بمجلس بیاید باید برای او کمیسیون دیگر انتخاب شود و دیگر اینکه تمام بودجه ها باید رجوع بکمیسیون ماله بشود و اعضای کمیسیون ماله باید دو قسمت شوند یک قسمت برای رسیدگی بجمع و خرج مملکت و بودجهها یک قسمت دیگر برای مطالب مترقیه و این همه هم خیلی کم است اینها را بهتر شود تا بتوانند بکارها رسیدگی کنند .

اسدالله میرزا - همین طور که جناب دکتر ولی الله خان گفتند صحیح است باید بکمیسیون ماله رجوع شود ولی این را هم باید ملاحظه کرد که حقوق اجزاء وزارت خانهها باید از روی دخل داده شود یا ملاحظه کار عقیده بنده این است که حقوق باید ملاحظه مقام کار داده شود و هر گاه ملاحظه ماوائی نباشد باید اجزای دیگر محل پیدا کنیم زیرا که هر گاه حقوق کافی داده نشود امور ادارات مختل میماند .

وکیل التجار - عرض سابق بنده راجع بکمیسیون مطالبه ماله است این طور که آقای تقی زاده و آقای دکتر ولی الله خان گفتند باید همه اعضا

کمیسیون ماله زیاد شود و از او سه شعبه منشعب شود مخصوصاً بنده از کمیسیون ماله بیوس اطلاع دارم که ۱۳ شعبه دارد و این همه ماله کمیسیون ماله ممکنه برای این ترتیب نیست .

رئیس - در باب تکمیل کمیسیون ماله با دداشت شده که روز شنبه قرار داده شود و لاموضوع بحث در این است که این قانون بودجه وزارت داخله رجوع بکمیسیون ماله شود یا نه (همه تصویب کردند که بکمیسیون ماله رجوع شود)

رئیس - کاغذیست از وزارت داخله رسیده محض اطلاع قرائت میشود .

(قریب بمضمون ذیل قرائت شد)

سواد کافعی است که با قانون برای حکام فرستاده می شود چون قانون حکام از مجلس مقدس بیرون آمده و بصدقه همیونی و طیح رسیده لازم بود برای هر یک از حکام و هم چنین از برای نایب العکرمه ها توسط حکام نسخ عیدیه فرستاده شود هر گاه ولایات زیاد تر از عده نسخهها است از روی صحت اطلاع دهید که فرستاده شود و بر همه شما فرض است که عمل باین قانون و وصول و پرداخت مالیات بنمایند و چنانچه قفالتی شود یا نکته از این قانون فرو گذار شود مؤاخذه سخت شده و بموجب قانون در حق شما عمل خواهد شد حکام باید ملتزم شوند که بر طبق قانون رفتار نموده و نکته از این قانون فرو گذار نمایند

حاج سید عبدالعزیز شهبانی - خیلی متشکریم که می خواهید بقانون عمل نمایند ولی با نبودن ادارات تکلیف حاکم و تکلیف مردم چه چیز است .

رئیس - در این مسئله هر چه بنظر شما میرسد لایحه نوشته بمجلس بدهید تا مطرح شود و حالا قانون انجمن تجارتنی باید خوانده شود (در این وقت شروع بقرائت قانون انجمن تجارتنی شد)

رئیس - همه پنج نفر از اعضاء کمیسیون ماله که بعضی استعفا داده اند و بعضی از روز اول نکرده اند کم است اذهان و کلا مسیوق باشد در روز شنبه عرض آن ها باید انتخاب شود و دیگر در باب شعبه که از آن کمیسیون باید انتخاب شود که یکی مخصوص بودجهها و یکی مشغول کار های دیگر شود و دیگر اینکه جناب مجد الملک از کمیسیون هرا یض استعفا داده اند باید عرض ایشان هم انتخاب شود زیرا که اعضاء کمیسیون هرا یض تا بحال برای خود رئیس انتخاب نکرده اند در حالتی که این خلاف قانون است و باید هر کمیسیونی یک رئیس و یک منشی و یک راپورت دهنده از میان خود انتخاب نماید دیگر اینکه دونفر بجز کلا که رفته اند یکی جناب احتشام السلطنه و یکی هم محقق الدوله هوشان باید انتخاب شود موضوع بحث هم همین قانون انجمن تجارتنی است از کمیسیون خارجه هم دونفر کسر شده یکی آقای دکتر ولی الله خان است که بجهت کثرت کار استعفا داده اند یکی هم خود بنده که دیگر نمی توانم حاضر شوم باید دونفر هم عرض ما دونفر انتخاب شود و دیگر اینکه از اعضاء کمیسیون فوق العاده که بتکمیل نظامنامه داخلی مشغول هستند خواهش میشود اقدام ورائی بنمایند که زودتر تمام شده و بموقع اجراء گذاشته شود و این هم تلگرافی است از عراق رسیده که بعضی از آقایان و کلا خواهش کرده اند برای اطلاع قرائت شود .

(تلگراف مزبور قریب بمضمون ذیل قرائت شد)

بتوسط حضرت والا مبشر السلطان حضوره مبارک و کلاه مجلس شورای ملی بشیله اژدانه شرح هرج و مرج و گرفتاری اهالی این شهر البته بنظر آقایان و کلا رسیده و بطوری اینجا گرفتار شده اند که هر چه می خواهم انجمن ولایتی را دایر کنم مفسدین نمی گذارند امید است که بهر طور باشد تشکیل انجمن ولایتی را بنمایم و دیگر اینکه مفسدین اظهار میکنند که پول گرفته ام التزام می دم هر گاه خودم یا از تابعین بنده از کسی گرفته باشیم ده برابر پس بدهیم و بعد ما هم اگر کسی شکایتی بنماید همین قدر عرض میکنم که خاطر و کلا محترم مشوش نشود تحقیق کامل فرمایند تا صحت کار معلوم شود (بهرام)

رئیس - این تلگراف مال چند روز قبل است و از آن روز بیستم دوسه تلگراف ترضیه نامه آمد و گویا انجمن ولایتی هم تشکیل شده

آقای میرزا محمود - چون عقیده آزاد است عرض میکنم که آنجا منع از امور همان اولاد مرحوم حاجی آقا محسن هستند و نمی گذارند اهالی آنجا آسوده باشند

رئیس - این مطالب راجع بوزارت داخله است و باید اقدام نمایند .

مجلس ختم شد
مذاکرات روز شنبه ۱۶
شهر ربيع الاول ۱۳۲۰
دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنج شنبه ۱۴ از آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند .

رئیس - کاغذی از وزارت داخله رسیده محض اطلاع و کلاه محترم لازم است خوانده شود رقمه وزارت داخله قریب باین مضمون قرائت شد شرحی که در جوف است قانون برای حکام بولات فرستاده شده ولی خاطر و کلا را مستعصر می سازم که اجرای قانون اسباب ولوازمات لازم دارد که قفلا لوازم آن موجود نیست هر گاه رعایا این قانون را به بیعتنند لابد در مقام مطالبه اجرای تمام آن از حکام برمی آید در صورتیکه اسباب اجرا موجود نیست خوب است مدتی معین شود تا اسباب اجرای قوانین فراهم آید .

احسن الدوله - این دستور العمل اداره ایست تا در قانون مجازات مغالفت آن معلوم نباشد آن قانون مجال است که مجری شود .

حاجی سید عبدالعزیز شهبانی - بریز روز که آن رقمه در بر داخله را در مجلس مقدس خواندند تمام آقایان گفتند صحیح است حالا دیگر نمی توان آن را رد کرد که بکار روزی بیاید تا اسباب کامل فراهم شود باید فرستاد و باید بنایشان هم در عمل باشد ولی در خصوص این که بعضی ادارات تشکیل شده بعضی نشده آنها باید یک ترتیبی داد تا اسباب اشکل نشود و تاخیر در فرستادن قانون نباید بشود .

آقا سید حسین - اگر این قانون فرستاده شود بعلمت عدم مجازات در آن اسباب اشکل خواهد بود و در این مسئله در صورتی میتوان اقدام نمود که تمام ادارات تشکیل یافته و قانون عدلیه بیرون بیاید و تمام قوانین منوط بقانون عدلیه است .

بحر العلوم کرمانی - همینکه قانون از مجلس بیرون آمد باید فوراً در موقع اجرا گذاشت